

Centrale Ondernemingsraad

COR-secretariaat

College van Bestuur van de Universiteit van Amsterdam
Mw. prof. dr. G.T.M. ten Dam
Spui 21
1012 WX Amsterdam

Spui 21
1012 WX Amsterdam
Postbus 19268
1000 GG Amsterdam

T 020 525 6955
E-mail: cor@uva.nl

Datum
20 september 2019

Telefoon
020 525 6955

Uw kenmerk

-

Contactpersoon
E.B.I. Moors

Bijlagen
1

Ons kenmerk
cor19/u032

Onderwerp
Ongevraagd advies inz. taalbeleid UvA

Geacht College,

Inzake het Engels als onderwijstaal heeft de COR de indruk dat de meningen sterk verdeeld zijn. Het ontbreken van voldoende empirische basis voor zowel een veronderstelde bevordering als voor een veronderstelde afbreuk van onderwijskwaliteit door het Engels, draagt daartoe bij. *Wie in eigen land naar een onderwijsinstelling gaat, mag verwachten daar in eigen taal te worden bediend, voor zover het vak niet anders vereist*, zo staat in de *Gedragscode vreemde talen UvA*. Aan de UvA is 80% van de masteropleidingen Engelstalig en van de bacheloropleidingen is 24% Engelstalig. De afstand tussen beleid en praktijk is dus groot.

Internationalisering binnen de UvA wordt primair ingezet voor het *verhogen van de kwaliteit van het onderwijs en het onderzoek en het versterken van gemeenschapsvorming onder studenten en staf*, zo staat in het *Strategisch kader internationalisering* van de UvA. Aangenomen wordt dat internationale studenten en onderzoekers talentvol zijn en daardoor de onderwijskwaliteit verhogen. Volgens de UvA Medewerkersmonitor worden buitenlandse collegae en studenten als een verrijking beschouwd. Maar de ontwikkeling tot een volwaardige internationale universiteit¹ brengt ook verandering van onderwijstaal met zich mee². *De UvA heeft een bewuste keuze gemaakt een tweetalige universiteit te zijn, dit impliceert het structureel beschikbaar stellen van Engelstalige communicatie (governance)*, zo staat op p.16 van het *Strategisch kader internationalisering*. Maar wat is de definitie van UvA tweetaligheid?

Context: wet- en regelgeving en debat

Discussie over het Engels als onderwijstaal wordt niet alleen in de politiek en de adviesorganen zoals KNAW en Onderwijsraad gevoerd, maar ook binnen de academische gemeenschap van de UvA, blijktens dit dossier op Folia: <https://www.folia.nl/dossiers/23/verengelsing-en-buitenlandse-studenten> en zoals ook wordt erkend in het UvA Taalbeleid (2018). Het eerste nadrukkelijke verzet tegen verengelsing van het academisch onderwijs vanuit de UvA en VU toonde zich in de vorm van het manifest tot behoud van het Nederlands van enkele docenten van ACASA. Eind maart riepen 183

¹ UvA Taalbeleid (17/07/2018)

² Zie p. 11 van Strategisch kader internationalisering: *Vanwege de recente toename van het aanbod Engelstalige bacheloropleidingen is er debat over de gevolgen voor het Nederlandstalig onderwijs en de toegankelijkheid van de UvA voor studenten die juist een bacheloropleiding in het Nederlands willen volgen.*

Ons kenmerk
cor19/u032

hoogleraren, schrijvers en andere prominenten de Tweede Kamer op de teloorgang van het Nederlands in het hoger onderwijs tegen te gaan en een halt toe te roepen aan de verengelsing van universiteiten en hogescholen³.

Het debat is uitgemond in een rechtszaak (ECLI:NL:RBMNE:2018:3117) waarin de vordering van BON om de Universiteit Maastricht en de Universiteit Twente te verbieden om Nederlandstalige opleidingen te wijzigen in Engelstalige opleidingen en hen te bevelen gedurende één jaar geen verdere verengelsing in beleid en bestuur toe te passen, is afgewezen. Er is wellicht mede naar aanleiding daarvan een inspectie-onderzoek gedaan dat uitwees dat ongeveer de helft van de gedragscodes taalbeleid het wettelijke uitgangspunt ‘Nederlands tenzij’ hanteren en dat de gronden voor andere taalkeuze daarin beperkt zijn uitgewerkt, waarbij slechts een enkele keer noodzakelijkheid in de uitwerking is opgenomen en dat vaak andere gronden ter motivering van het Engels worden genoemd dan in de wetstekst (art.7.2 lid c WHW) zoals voorbereiding op masteronderwijs, internationale samenwerking bij verzorgen van onderwijs, arbeidsmarkt, organisatorische en financiële aspecten, internationale oriëntatie van de instelling. Omdat de huidige wetgeving in de handhaving lastig toetsbaar is, naar oordeel van de Onderwijsinspectie, wordt er een wetsherziening⁴ ingevoerd waardoor de criteria voor afwijking van de grondregel dat het Nederlands de onderwijstaal is, veranderd worden. Of dat de toetsbaarheid verbetert, is volgens sommigen blijkens de consultatieronde maar zeer de vraag. De Raad van State oordeelt in haar advies over het wetsvoorstel dat het de bestaande liberale praktijk ten aanzien van opleidingen in een andere taal dan de Nederlandse accommodeert, en die praktijk niet begrenst.

Onvoldoende empirische basis voor waarborging onderwijskwaliteit bij verengelsing

Hoewel het UvA-personeel positief oordeelt over het Engels als voertaal naast het Nederlands en niet vindt dat communiceren in het Engels moeite kost (UvA Medewerkersmonitor 2019, p.62), is er onvoldoende reden om aan te nemen dat aan de onderwijskwaliteit, d.w.z. kwaliteit van informatieoverdracht en cognitieve verwerking, door communicatie in het Engels als vreemde of tweede taal geen afbreuk wordt gedaan, integendeel, zo maakte emeritus-hoogleraar Annette de Groot in haar afscheidsrede⁵ duidelijk.

De Vos, J. F., Schriefers, H., & Lemhöfer, K. (2019)⁶ tonen in hun onderzoek onder Nederlandse en Duitse eerstejaars psychologiestudenten aan dat studenten die in L1 onderwijs volgen beter presteren dan studenten die in L2 onderwijs volgen; dat toonde zich in een significant verschil in behaald cijfer, maar niet in aantal behaalde ECTS of uitvalspercentage. Vinke (1995)⁷ toonde in onderzoek aan de TU Delft aan dat docenten die in het Engels onderwijs gaven beperkter waren in aspecten van effectief doceergedrag: expressiviteit, helderheid, nauwkeurigheid en redundantie in de kennisoverdracht. Daarnaast waren zij beperkter in vocabulaire en spreeknelheid, en improvisatievermogen. Op een toets aansluitend op een Engelstalig, dan wel Nederlandstalig college door dezelfde docent,

³ <https://www.beteronderwijsnederland.nl/wp-content/uploads/2019/03/Oproep-Tweede-Kamer-Nederlands-in-HO-29-03-19.pdf>

⁴ Wet taal en toegankelijkheid

⁵ A.M.B. de Groot (2017) Nederlands moet: Over meertaligheid en de verengelsing van het universitaire onderwijs. afscheidsrede als hgl. experimentele taalpsychologie.

⁶ Hoofdstuk 6 (Does study language (Dutch versus English) influence study success of Dutch and German students in the Netherlands?) uit J.F. de Vos (2019) Naturalistic Word Learning in a Second Language. Academisch proefschrift RU Nijmegen

⁷ Vinke, D. (1995). English as medium of instruction in Dutch engineering education. Dissertation, Technical

University of Delft.

Ons kenmerk
cor19/u032

presteerden de studenten (die gematcht waren op academische capaciteiten) na het Engelstalig onderwijs significant slechter met een matig effect, dan studenten na Nederlandstalig onderwijs. De Gentse onderzoekers Vander Beken en Brysbaert (2018)⁸ vonden geen verschil tussen onderwijstaal (L1 versus L2) wanneer toetsing via herkenning plaatsvond. Maar wanneer toetsing via reproductie plaatsvond, leidde Engelstalig onderwijs wel tot slechtere prestaties. Uit een meta-analyse van onderzoeken blijkt een robuust positief verband tussen tweede taalvaardigheid en werkgeheugen (Linck e.a., 2014)⁹. Het werkgeheugen is essentieel voor cognitieve en linguïstische verwerking. De resource-hypothese veronderstelt dat de cognitieve belasting bij verwerking van L2 groter is waardoor er minder werkgeheugencapaciteit voor andere processen resteert¹⁰. Het is onbegrijpelijk dat zo'n majeure verandering als invoering van het Engels als onderwijstaal aan Nederlandse universiteiten zonder robuust effectonderzoek in de afgelopen 20 jaar kon plaatsvinden.

Voertaal in bestuur, medezeggenschap en dienstverlening

“Van niet Nederlandstalige studenten kunnen wij niet verwachten dat zij het Nederlands (passief) beheersen. In hun aanwezigheid zal daarom het Engels de voorkeurtaal zijn.” zo staat in een brief van de decaan FMG aan de OR over voertaalwijziging bacheloropleiding Antropologie (08/07/2019; fmg1 9u0112). In aanwezigheid van niet-Nederlandstalige studenten die het Nederlands niet passief beheersen zou daarom Engels gesproken moeten worden, volgens de decaan. Engels zal dus al gauw de voertaal zijn zodra internationale studenten het Nederlands niet tenminste passief beheersen.

Nu volgens het UvA Taalbeleid en ook blijkens de praktijk vereist is om in bestuursorganen en medezeggenschapsraden tenminste passief Engels op B1-niveau te beheersen, ziet de medezeggenschap graag een taaltraining tegemoet voor die leden die dat nodig hebben. Een dergelijke training moet ook midden in de medezeggenschapstermijn beschikbaar zijn en er moet geen goedkeuring van leidinggevende voor vereist zijn (conform art.2 Regeling studiefaciliteiten duurzame inzetbaarheid), want het medezeggenschapswerk valt buiten het gezag van de leidinggevende. Omwille van duurzame inzetbaarheid is het van belang dat werknemers in de gelegenheid worden gesteld om deficiënties in de beheersing van het Engels weg te werken; dat is niet meer dan goed werkgeverschap. De toegankelijkheid van trainingen in Engelse taalvaardigheid is niet goed (zie <https://medewerker.uva.nl/content-secured/az/opleidingen-en-cursussen/engelse-en-nederlandse-taalvaardigheid/engelse-en-nederlandse-taalvaardigheid.html>).

Uit UvA Taalbeleid blijkt tevens dat tweetaligheid van de universiteit betekent dat informatie zoveel mogelijk in Nederlands en Engels wordt aangeboden. Dat heeft consequenties voor de dienstverlening, maar naar een doorlopend beschikbaar gratis scholingsaanbod wordt ten onrechte niet verwezen.

Extra kosten en werklast

“Deels komt extra werk voort uit de groei van de studentenaantallen; deels omdat de complexiteit van het programma toeneemt; en deels omdat buitenlandse studenten hun eigen vragen en uitdagingen met zich meebrengen”, zo schrijft de decaan FMG in haar reactie over voertaal wijziging bachelor opleiding Antropologie aan de OR (08/07/2019; fmg1 9u0112). Opmerkelijk is dat bij zo'n voornemen tot voertaalwijziging niets wordt vermeld over de kosten die dat met zich meebrengt. Daar waar

⁸ Vander Beken, H. & Brysbaert, M. (2017) Studying texts in a second language: the importance of test type. *Bilingualism: Language and Cognition*: page 1 of 13

⁹ Linck, J. A., Osthus, P., Koeth, J., & Bunting, M. F. (2014). Working memory and second language comprehension and production: A meta-analysis. *Psychonomic Bulletin & Review*, 21(4), 861-883

¹⁰ Vander Beken, H., Woumans, E., & Brysbaert, M. (2017). Studying texts in a second language: No disadvantage in long-term recognition memory. *Bilingualism: Language and Cognition*, 1-13.

Ons kenmerk
cor19/u032

bachelors in zowel Nederlands als Engels worden aangeboden lijkt logischerwijs sprake van dubbele lasten wat betreft onderwijsuitvoering. Uit kosten/batenberekening van de Engelstalige opleiding Sociale Wetenschap blijkt dat na 8 jaar pas sprake is van een positief resultaat door het aantrekken van meer studenten. De investeringen voor deze opleiding zijn cumulatief na 5 jaar ruim anderhalf miljoen euro¹¹. Het zou wenselijk zijn wanneer een duidelijk beeld van investeringskosten en verwachte opbrengsten op niveau van de hele UvA beschikbaar kwam. De Onderwijsinspectie constateerde recent uit onderzoek¹²: “Instellingen blijken vaak niet expliciet te kunnen aangeven wat de effecten zijn van de internationalisering voor hun financiële bedrijfsvoering. Dat kan beter.” De Raad van State ziet in haar advies over het wetsvoorstel taal en toegankelijkheid een direct verband tussen bekostiging, werving van buitenlandse studenten en het taalbeleid. Wanneer het variabele (student- en diplomagebonden) deel in de bekostiging door de minister van OCW wordt verlaagd kan de kosten/baten verhouding van verengelsing van opleidingen zodanig wijzigen dat verengelsing financieel minder lucratief wordt.

Geconcludeerd kan worden dat er, niet alleen bij de UvA, onduidelijkheid is over de kosten/baten verhouding van internationalisering, d.w.z. van verengelsing van het opleidingsaanbod en van de toestroom van buitenlandse studenten die daar het gevolg van is.

Adviezen

In het UvA Taalbeleid staat: *de keuze voor de onderwijstaal toegesneden op de inhoud van de opleiding*. Dat refereert aan onderwijskundige motivering voor de taalkeuze, in het bijzonder voor afwijking van het Nederlands als onderwijstaal.

De COR begrijpt niet wat de toetsingscriteria zijn wanneer *De keuze voor voertaalwijziging in de bachelor wordt genomen vanuit het perspectief van het totale portfolio van bacheloropleidingen en de toegankelijkheid van het masteronderwijs*¹³.

Naar indruk van de COR zijn er echter in veel gevallen geen onderwijskundige redenen als opleidingen in het Engels worden aangeboden. Van het uitgangspunt ‘Nederlands, tenzij...’ blijft dan weinig over. Onder de huidige wet art.7.2 WHW geldt de conditie: Nederlands, tenzij... Engels aantoonbaar noodzakelijk is. Na het ingaan van de wijzigingswet taal en toegankelijkheid geldt de conditie: tenzij... Engels als onderwijstaal aantoonbare meerwaarde heeft boven onderwijs in het Nederlands. De hoofdregel ‘Nederlands, tenzij’ en de onderwijskundige motiveringsvereiste zouden strakker gehandhaafd moeten worden.

Wenselijk is dat niet alleen de taalkeuze maar ook de motivering wordt vastgelegd in de opleidingsspecifieke OER, vanwege het feit dat daarin de einkwalificaties staan die de student aan het einde van de opleiding behoort te hebben, in relatie waartoe die meerwaarde van het Engels inzichtelijk gemaakt moet worden. Bovendien gelden voor de OER de advies- en instemmingsrechten van medezeggenschapsorganen, maar die moeten dan wel eenduidig zicht hebben op de motivering voor het Engels als onderwijstaal.

Beperken en eventueel stopzetten van Engelstalige bachelors die waren ingegeven door financieel gemotiveerde werving van buitenlandse studenten nu de minister uit het advies van de Adviescommissie bekostiging hoger onderwijs en onderzoek (Commissie Van Rijn) als maatregel overneemt de vaste voet van het onderwijsbudget te vergroten en het variabele student gebonden budget te verkleinen, waarbij de minister expliciteert: “Dat kan ook een effect hebben op de financiële

¹¹ Investering SW business case 2016

¹² Inspectie van het Onderwijs (juni 2019) Rapport uitkomst van themaonderzoek naar ontwikkeling van aantal internationale studenten en effecten daarvan voor de financiële positie van de instellingen

¹³ UvA Taalbeleid, p.5

Ons kenmerk
cor19/u032

prikkel voor het aantrekken van internationale studenten”¹⁴. In lijn daarmee speelt in de herformulering van wetsartikel 7.2 WHW als gevolg van de wijzigingswet taal en toegankelijkheid, de herkomst van studenten geen rol meer als motiveringsgrond voor anderstalig onderwijs¹⁵.

Implementatie van UvA als tweetalige universiteit moet op hoofdlijn vormgegeven worden voor wat betreft taalkeuze van sprekers in verschillende typen communicatie. Tweetaligheid moet geen overgangsfase zijn naar verengelsing van de UvA. De indruk ontstaat nu dat bij persoonsgebonden communicatie de voertaal van de opleiding leidend is en niet de voorkeurstaal van de student¹⁶; bewegwijzering al voor een groot deel tweetalig of Engelstalig is. Tweetaligheid waarborgen betekent ook dat dit goed gefaciliteerd wordt (techniek, personele inzet), wil verengelsing voorkomen worden. Nederlandstalige opleidingen of Nederlandstalige tracks die bestaan parallel aan een Engelstalige track, dienen Nederlandstalig te zijn; dus ook wat betreft de hoorcolleges en literatuur voor zover mogelijk.

Het vereiste taalbeheersingsniveau Engels voor docenten en studenten vaststellen op C1-niveau van het Europees referentieniveau talen¹⁷, conform het taalbeleid van de VSNU (zie <https://www.vsnul.nl/files/documenten/Factsheets/Factsheet%20Taalbeleid.pdf>)

Individuele docenten en ander bij het onderwijs betrokken personeel moeten hun taalvaardigheidsniveau Engels kosteloos kunnen toetsen. Een vraag in UvA Q over de kwaliteit van de Engelse taalvaardigheid van de docent is in geval van non-native speakers volstrekt geen valide indicator voor die taalvaardigheid van de docent¹⁸.

Voorts moeten docenten voldoende tijd en faciliteit van de werkgever krijgen voor bijscholing en training in het geven van onderwijs in het Engels¹⁹. Daartoe kan de universiteit het geprivatiseerde UvA Talen of de bacheloropleiding English Language and Culture inzetten. Voorkomen moet worden dat gebrek aan Engelse taalvaardigheid leidt tot negatieve rechtspositionele maatregelen.

Wil de universiteit tweetalig zijn en niet verengelsen, dan moet voor buitenlandse stafleden en studenten het trainingsaanbod academische Nederlandse taalvaardigheid beschikbaar en benutbaar zijn.

De educatieve professionaliseringsmodules voor lesgeven in de *international classroom* dienen ook voor docenten -3 en -4 open te staan.

¹⁴ Brief minister van OCW aan Tweede Kamer over Bekostiging hoger onderwijs en onderzoek, d.d. 21/06/2019, ref. 6364892

¹⁵ Verslag internetconsultatie Wetsvoorstel taal en toegankelijkheid (WTT)

¹⁶ Uitwerking thema Communicatie t.b.v. GALOP, d.d. 1 november 2018

¹⁷ Het op één na hoogste niveau van vaardig gebruiker: *Kan een uitgebreid scala van veeleisende, lange teksten begrijpen en de impliciete betekenis herkennen. Kan zichzelf vloeiend en spontaan uitdrukken zonder daarvoor aantoonbaar naar uitdrukkingen te moeten zoeken. Kan flexibel en effectief met taal omgaan ten behoeve van sociale, academische en beroepsmatige doeleinden. Kan een duidelijke, goed gestructureerde en gedetailleerde tekst over complexe onderwerpen produceren en daarbij gebruikmaken van organisatorische structuren en verbindingswoorden.* Zie ERK-niveaus <http://www.erk.nl/docent/niveaubeschrijvingen/>

¹⁸ Gebleken is dat naarmate docenten een sterker accent hebben van hun moedertaal, hun taalbeheersing Engels als slechter wordt beoordeeld door non-native studenten. Hoe groter de taalvaardigheid Engels van de luisteraars is, hoe begrijpelijker ze de spreker vinden. Hendriks, Meurs & Reimer (2018) The evaluation of lecturers' nonnative-accented English: Dutch and German students' evaluations of different degrees of Dutch-accented and German-accented English of lecturers in higher education. *Journal of English for Academic Purposes* 34, 28-45

¹⁹ Brief van de VAWO aan de minister van OCW i.h.k.v. de internetconsultatie Wet taal en toegankelijkheid (dd. 25/01/2019)

Ons kenmerk
cor19/u032

De COR ziet niet waar/hoe taaltraining Engels (passieve taalvaardigheid) voor COR-leden wordt aangeboden zoals staat op p.10 van het UvA Taalbeleid.

De praktijk zal, via onder andere evaluaties van het onderwijs, uitwijzen wat de gevolgen zijn van onderwijs in een vreemde taal. Zo staat in de Gedragscode vreemde talen UvA. Gegevens over de onderwijstaal en de dominante taal (L1) van docent en van student/invuller moeten dan wel opgenomen worden in UvA Q, zodat het effect van de status van de onderwijstaal voor docent en studenten meegenomen kan worden in de onderwijsevaluaties.

Aangezien onderwijs geven in een andere taal dan het Nederlands voor Nederlandstalige docenten als een verandering van productiemethode getypeerd moet worden, dient op de keuze van onderwijstaal van een opleiding adviesrecht voor de ondernemingsraad te gelden. Door onderwijstaal inclusief de motivering daarvoor in de OER op te nemen, geldt dat adviesrecht. Daarnaast geldt volgens de wetswijziging het instemmingsrecht van de opleidingscommissie. De opleidingscommissie oordeelt vanuit het opleidingsbelang, terwijl de ondernemingsraad ook vanuit het personeelsbelang oordeelt.

Er is vergelijkend onderzoek gewenst naar het effect van Engelstalig onderwijs op studieprestaties en studielast van Nederlandstalige studenten. Dat effect moet via directe meting van de feitelijke studieprestaties bepaald worden en niet via vragenlijsten die de ervaren studieprestaties meten. Vergelijkend onderzoek naar de kwaliteit van de interactie in de international classroom zou ook gewenst zijn om na te gaan of de claims over de kwaliteit daarvan wel gerechtvaardigd zijn.

De inhoudelijk/didactisch gefundeerde international classroom zou op kwaliteit van het onderwijsleerproces en de studieprestaties onderzocht moeten worden en vergeleken met reguliere onderwijsgroepen.

Inventarisatie van kosten en baten van verengelsing en internationalisering op instellingsniveau is gewenst. Een tweetalig portfolio, met in de bacheloropleiding paralleltracks in Nederlands en Engels, zal ongetwijfeld meer kosten dan een Nederlandstalige opleiding.

In het rapport van de Onderwijsraad²⁰ staat: *Als bij alle instellingen het aantal EER-studenten toeneemt, levert dat de instellingen geen extra rijksbijdrage op. Voor een individuele hogeschool of universiteit kan het wel interessant zijn om de buitenlandse instroom te verhogen zodat haar relatieve aandeel bij het verdeelmodel op peil blijft of verbetert. Studenten van buiten de EER betalen het hogere instellingscollegegeld. Op stelselniveau betekent hun komst zo substantieel extra geld. Een instelling krijgt voor deze studenten echter geen rijksbijdrage, waarmee tegenover het hogere collegegeld de volledige kosten van de opleiding staan. [...] betekent netto instroom vanuit andere EER-landen bij een vaststaand macrobudget dat het per student beschikbare budget afneemt.* Ook in de Internationaliseringsagenda HO 2018 wordt erkend: “Zo leidt een toename van (internationale) studenten tot een toename van (variabele) inkomsten, maar daalt de gemiddelde bekostiging per student.” Vervolgens stelt de Internationaliseringsagenda: “Jaarlijks zullen de onderwijsinstellingen dan ook een inschatting van deze kosten en baten maken.”(p.70)

Los van de maatschappelijke kosten/baten verhouding (opleidingskosten van EER-studenten versus hun economische baten voor Nederland na afstuderen) betreft de doelmatigheidsvraag de kosten/baten verhouding als gevolg van internationalisering en verengelsing voor de UvA.

De COR deelt verder het standpunt van de CSR dat er niet actief geworven moet worden om buitenlandse studenten binnen te halen en tegelijkertijd een numerus fixus de toegang tot de opleiding

²⁰ Onderwijsraad (2018) Internationalisering in het hoger onderwijs.
Pagina 6

Ons kenmerk
cor19/u032

moet beperken²¹, waardoor de toegankelijkheid (kans toegelaten te worden) voor Nederlandse studenten aangetast wordt.

Tot slot moet voor degenen die werkzaam zijn in beleid, bestuur, medezeggenschap en dienstverlening, gegeven tweetaligheid als universitair beleid, een cursusaanbod Engels beschikbaar en kosteloos toegankelijk zijn om deficiënties in Engelse taalvaardigheid weg te werken en het personeel op termijn in een internationale universiteit inzetbaar te houden.

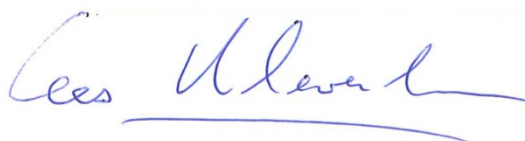
Samenvattend:

- 1) De keuze voor het Engels als onderwijstaal moet onderwijskundig gemotiveerd zijn en die motivering moet opgenomen worden in de OER.
- 2) De OR dient adviesrecht te krijgen op onderwijstaal indien die afwijkt van de hoofdregel art.7.2 WHW inhoudende dat onderwijs in het Nederlands wordt gegeven.
- 3) Voor zover het Engels als onderwijstaal voor opleidingen in het licht van de wet onvoldoende onderwijskundig gemotiveerd is, dient het Nederlands weer de onderwijstaal te worden.
- 4) Taalvaardigheidsniveau C1 (ERK) verwerven door docenten en ander onderwijspersoneel dient door de UvA als werkgever goed gefaciliteerd te worden. Dat geldt ook voor verwerving van het in de voertaal Engels vereiste niveau van werknemers OBP en leden van medezeggenschapsorganen.
- 5) In UvA Q moeten gegevens over onderwijstaal en de status van die taal voor docent en student worden opgenomen om effecten van de onderwijstaal te kunnen nagaan. Er zou onderzoek gedaan moeten worden naar een mogelijk verband tussen status van de onderwijstaal en studielast en studieprestaties. Ook het onderwijsleerproces in de international classroom zou onderzocht moeten worden en vergeleken met dat in Nederlandstalige onderwijsgroepen om na te gaan of de veronderstelde kwaliteitsverbetering gerealiseerd wordt.
- 6) Kosten en baten van Engelstalig onderwijs en internationalisering zouden geëxpliciteerd en afgewogen moeten worden.
- 7) Werving in het buitenland voor numerus fixusopleidingen waarvoor ruim voldoende Nederlandse gegadigden zich aanmelden, is onwenselijk.

Hoogachtend,

Gerwin van der Pol,
Voorzitter

Cees Kleverlaan,
Vicevoorzitter

²¹ <https://www.folia.nl/actueel/130567/negatief-en-positief-advies-over-numerus-fixus-bij-economiefaculteit>
Pagina 7

Ons kenmerk
cor19/u032

Bijlage

Juridisch kader medezeggenschapsrechten over onderwijstaal/voertaal

Juridisch kader onderwijstaal UvA

Artikel 7.2 WHW over taal luidt:

Het onderwijs wordt gegeven en de examens worden afgenomen in het Nederlands. In afwijking van de eerste volzin kan een andere taal worden gebezigd:

- a. wanneer het een opleiding met betrekking tot die taal betreft,*
- b. wanneer het onderwijs betreft dat in het kader van een gastcollege door een anderstalige docent gegeven wordt, of*
- c. indien de specifieke aard, de inrichting of de kwaliteit van het onderwijs dan wel de herkomst van de studenten daartoe noodzaakt, overeenkomstig een door het instellingsbestuur vastgestelde gedragscode.*

Nederlands als taal is dus de hoofdregel, tenzij de onderwijssituatie voldoet aan hetgeen in lid c. wordt gesteld. Die situatie moet dan wel in de gedragscode (taal) geëxpliciteerd zijn.

De minister van OCW zei in antwoord op schriftelijke vragen van kamerlid Jasper van Dijk (SP) in juli 2015 n.a.v. het *Groot manifest der Nederlandse taal*: “ik acht het aanbod aan Engelstalige opleidingen niet opportuun, wanneer het daarbij uitsluitend zou gaan om het aantrekken van meer buitenlandse studenten ter compensatie van een verminderde instroom van Nederlandse studenten”²². In antwoord op vragen over deze materie van hetzelfde kamerlid in september 2016²³ benadrukte de minister vast te houden aan de eerder in de Strategische Agenda Hoger Onderwijs en Onderzoek geformuleerde uitgangspunten bij de keuze voor het Engels als onderwijstaal:

- “Het taalbeleid van een instelling moet dienstbaar zijn aan de onderwijs- en kwaliteitsdoelen en gebruik van het Engels mag in geen geval ten koste gaan van de kwaliteit;
- Instellingen dienen transparant te zijn in hun taalbeleid en de keuze voor het Engels helder te onderbouwen;
- Het gebruik van het Engels kan zeker niet uitsluitend in het teken staan van het werven van meer (buitenlandse) studenten.”

Daarmee is duidelijk dat het financieel gemotiveerde oogmerk om meer studenten aan te trekken niet kan doorgaan voor de reden ‘herkomst van studenten’, die zou noodzaken tot afwijken van de wettelijke basisregel dat onderwijs wordt gegeven en examens worden afgenomen in het Nederlands (art.7.2 lid c WHW). Bovendien zou dan het gevolg van verengelsing (grote toeloop van internationale studenten) ten onrechte als reden voor verengelsing worden aangemerkt.

Artikel 7.2 WHW herzien op grond van de wijzigingswet taal en toegankelijkheid:

Artikel 7.2. Taal

1. Het onderwijs wordt gegeven en de examens worden afgenomen in het Nederlands.

²² Brief d.d. 14 juli 2015 (referentie 791674) van de minister van OCW in antwoord op vragen van Tweede Kamerlid Jasper van Dijk (SP).

²³ Tweede Kamer, vergaderjaar 2016–2017, Aanhangsel van de Handelingen 20
Pagina 8

Ons kenmerk
cor19/u032

2. In afwijking van het eerste lid kan aan een opleiding of een deel van een opleiding een andere taal worden gevoerd, indien:

a. het een opleiding of een deel van de opleiding met betrekking tot die taal betreft,

b. het onderwijs betreft dat in het kader van een gastcollege door een anderstalige docent gegeven wordt, of

c. dit gelet op de specifieke aard, de inrichting of de kwaliteit van het onderwijs, meer dan het voeren van het Nederlands, in het belang is van het verwerven van de kennis, het inzicht of de vaardigheden die een student bij beëindiging van de opleiding moet hebben verworven.

3. In geval van toepassing van het tweede lid, stelt het instellingsbestuur daarover beleid vast en beschrijft daarin:

a. de procedure waarmee en de inhoudelijke gronden waarop wordt overgegaan tot het voeren van een andere taal aan een opleiding of een deel van een opleiding, en

b. de wijze waarop de instelling zich inspant om de kwaliteit van het onderwijs aan de opleiding en de toegankelijkheid van de opleiding voor Nederlandstalige studenten te waarborgen.

4. Bij of krachtens algemene maatregel van bestuur kan worden voorgeschreven op welke onderwerpen het beleid, bedoeld in het derde lid, onderdeel b, in ieder geval betrekking heeft.

De wetsherziening vervangt het criterium ‘noodzaak’ voor anderstalig onderwijs door het criterium ‘meerwaarde’ op de uiteindelijk te verwerven kennis, inzicht en vaardigheden. De herkomst van studenten speelt, anders dan in het thans nog geldende wetsartikel, geen rol bij de motivering.

De gedragscode taalbeleid is vervallen als wettelijke vereiste, maar wel moeten er een procedure en inhoudelijke gronden zijn vastgesteld voor overstappen op een anderstalige opleiding. Bovendien moet de HO-instelling vastleggen hoe ze onderwijskwaliteit en toegankelijkheid voor Nederlandse studenten waarborgt. De procedurele en inhoudelijke kaders kunnen per instelling verschillen. In de OER moet worden opgenomen in welke taal het onderwijs en de examens worden verzorgd²⁴.

Het kabinet ziet scherper toe op de naleving van de wet dat opleidingen alleen Engelstalig zijn wanneer dit een toegevoegde waarde heeft, de kwaliteit van voldoende niveau is en er in voldoende mate Nederlandstalige opleidingen zijn, zo staat in het Regeerakkoord 2017-2021²⁵. WHW deskundige mr. P.C. Kwikkers pleit voor handhaving van de wet²⁶ waarbij hij erop wijst dat ‘toegevoegde waarde’ een zwakker criterium is dan ‘noodzaak’ dat in de wetstekst staat.

De Raad van State stelt in haar advies over deze wet²⁷ *dat het voorstel wat betreft de onderwijstaal de bestaande liberale praktijk ten aanzien van opleidingen in een andere taal dan de Nederlandse accommodeert, en die praktijk niet begrenst.* De Raad ziet weliswaar meer strikte procedurele eisen aan het taalbeleid in het nieuwe wetsvoorstel, maar juist minder strikte inhoudelijke eisen, nu noodzaak vervangen is door meerwaarde als criterium voor verengelsing van opleidingen. De Onderwijsinspectie ziet uit oogpunt van handhaving geen verbetering in het criterium ‘meerwaarde’ boven ‘noodzaak’. De regering beoogt met het wetsvoorstel meer maatwerk mogelijk te maken en ook opleidingen niet geheel maar ten dele in het Engels te laten geven. Het criterium ‘meerwaarde’ krijgt mogelijk nadere concretisering. De verdeling van bevoegdheden inzake taalkeuze per opleiding is dat de NVAO beoordeelt (toets anderstalig onderwijs) en de Onderwijsinspectie toeziet op naleving van de wet.

²⁴ Memorie van Toelichting op de wet taal en toegankelijkheid

²⁵ Vertrouwen in de toekomst, Regeerakkoord 2017-2021, VVD, CDA, D66 en ChristenUnie (p.12)

²⁶ Zie <https://www.scienceguide.nl/2017/10/wet-op-taalbeleid-echt-handhaven/>

²⁷ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2019/07/12/advies-raad-van-state-op-wetsvoorstel-taal-en-toegankelijkheid>

Ons kenmerk
cor19/u032

Artikel 1.3 lid 5 WHW over Nederlandse taalvaardigheid luidt:

[...] De instellingen richten zich in het kader van hun werkzaamheden op het gebied van het onderwijs wat betreft Nederlandstalige studenten mede op de bevordering van de uitdrukkingsvaardigheid in het Nederlands.

Bij Nederlandstalige studenten moet dus de taalvaardigheid in het Nederlands via het onderwijs bevorderd worden.

De in art. 7.2 lid c genoemde **Gedragscode vreemde talen UvA (2000)**²⁸ geeft nadere uitwerking aan de uitzondering op de hoofdregel dat onderwijs en examens in het Nederlands plaatsvinden:

3. In afwijking van het gestelde onder 2 kan een andere taal dan het Nederlands worden gehanteerd, indien de specifieke aard van het onderwijs daartoe noodzaakt.

4. Het gebruik van een vreemde taal in een opleiding wordt vastgelegd in de betreffende onderwijs- en examenregeling (OER).

5. Aan het gebruik van een vreemde taal in (delen van) de opleiding dienen primair onderwijskundige redenen ten grondslag te liggen. Onderwijskundige redenen zijn in ieder geval aanwezig indien:

5.1. de opleiding specialismen bevat waarvoor kennis van de taal, een andere dan het Nederlands, onmisbaar is;

5.2. het onmisbaar wordt geacht om onderdelen in een andere dan de Nederlandse taal te geven als onderdeel van vaardigheid in het desbetreffende vakgebied van de opleiding;

5.3. het onderdelen betreft die speciaal gericht zijn op buitenlandse studenten.

6. Het gebruik van een vreemde taal mag niet leiden tot verzwaring van de studielast, tot aantasting van het kwaliteitsniveau van de opleiding of tot benadeling van studenten bij tentamens.

Onderwijs in een vreemde taal bij wijze van uitzondering moet onderwijskundig worden gemotiveerd en mag de onderwijskwaliteit niet aantasten of de studielast verzwaren. Bovendien moet aannemelijk gemaakt worden dat parallel Nederlandstalig onderwijs niet mogelijk of niet zinvol is.

Onderwijsevaluaties zouden moeten uitwijzen wat de gevolgen zijn van een vreemde taal als onderwijstaal. Art. 1.3, bevordering van de Nederlandse taalvaardigheid, zal volgens de regering op alle studenten betrekking hebben, en niet alleen op de Nederlandse studenten.

Samenvattend komt het erop neer dat de onderwijstaal Nederlands is, tenzij er noodzaak is om het Engels als onderwijstaal te gebruiken vanwege onderwijskundige redenen. Dergelijke redenen zijn gelegen in de specifieke aard van het onderwijs (specialisme dat Engelse taalkennis veronderstelt), de inrichting van het onderwijs (vaardigheidsontwikkeling) of herkomst van studenten (waarop onderdelen zijn gericht). Louter het werven van meer buitenlandse studenten mag niet het motief zijn. De keuze voor het Engels als onderwijstaal moet onderbouwd zijn.

De onderwijskwaliteit en de studielast mogen er niet nadelig door beïnvloed worden.

Medezeggenschapsrechten betreffende onderwijstaal

De minister van OCW is van mening²⁹ dat de **universitaire gedragscode taal** in nauwe betrokkenheid met de medezeggenschap wordt opgesteld; niet op grond van de wet maar wel vanwege het maatschappelijke debat. De COR zal om advies gevraagd worden bij herziening van de Gedragscode vreemde talen begin 2019.

²⁸ <https://medewerker.uva.nl/fmg/content-secured/az/onderwijsregelingen/gedragscodes/gedragscode.html>

²⁹ Zie in noot 2 genoemde Antwoorden op de schriftelijke vragen [...]

Ons kenmerk
cor19/u032

De onderwijstaal van de opleiding wordt vastgelegd in de **Onderwijs- en Examenregeling (OER)** die door de decaan wordt vastgesteld³⁰. Krachtens art.9.18 WHW heeft de opleidingscommissie, die krachtens de Wet versterking bestuurskracht sinds 2017 als medezeggenschapsorgaan geldt, instemmingsrecht op opleidingsspecifieke delen van de OER die genoemd worden in art.7.13 lid 2 sub x WHW (de feitelijke vormgeving van het onderwijs). De facultaire ondernemingsraad heeft krachtens art.40 lid 7 van het Universiteitsreglement adviesrecht op elk voorgenomen besluit tot vaststelling en wijziging van een OER.

Waar verschijnt de argumentatie voor de taalkeuze van een opleiding(strack)?

De minister van OCW is van mening³¹ dat een besluit over de voertaal in bestuurlijke verhoudingen aan de medezeggenschap wordt voorgelegd.

De NVAO³² zal m.i.v. februari 2019 bij de kwaliteitstoetsing van opleidingen letten op de inhoudelijke argumentatie voor de keuze van de onderwijstaal en hoe die bijdraagt aan het realiseren van de opleidingsdoelen. Ook wordt het taalniveau van docenten beoordeeld.

De ondernemingsraden hebben op grond van art.28 WOR een stimulerende taak in naleving van de onderneming geldende voorschriften, o.a. op het gebied van arbeidsvoorwaarden en arbeidsomstandigheden. Wellicht valt te betogen dat doceren in een vreemde taal als onderwijstaal/voertaal een verzwarend aspect van taakbelasting vormt voor Nederlandstalige docenten en als zodanig een arbeidsomstandigheid betreft.

Op grond van art.25 lid 1 sub d WOR kan een vreemde taal i.p.v. het Nederlands als onderwijstaal wellicht gelden als wijziging van werkzaamheden waarop adviesrecht van de OR geldt.

Op grond van art.27 lid 1 sub f WOR impliceert de vereiste van academische Engelse taalvaardigheid een passende regeling op gebied van personeelsopleiding waarop de COR instemmingsrecht toekomt.

Op grond van art.27 lid 1 sub g WOR kunnen eisen ten aanzien van het Engelse taalvaardigheidsniveau van docenten en de beoordeling daarvan wellicht gelden als wijziging van een regeling op gebied van de personeelsbeoordeling waarop de COR instemmingsrecht heeft.

Met verengelsing en internationalisering zijn evident kosten gemoeid (omzetten van Nederlandstalige naar Engelstalige onderwijsprogramma's, toegenomen aantal studenten, hogere werklast voor de staf).

Hoewel veel investeringen decentraal plaatsvinden lijkt toch sprake van een op internationalisering gerichte belangrijke vanuit centraal³³ en zelfs vanuit de VSNU³⁴ aangestuurde investering waarop volgens art. 25 lid 1 sub h de medezeggenschap adviesrecht toekomt.

<i>Engels als</i>	<i>MZ-orgaan</i>	<i>MZ-bevoegdheid</i>	<i>betreft</i>	<i>document</i>
onderwijstaal	COR OC OR COR en OR	Advies Instemming Advies initiatief	Uitwerking afwijkingsgrond Motivering en uitwerking Motivering en uitwerking Naleving taalartikelen WHW	Gedragscode taal OER OER art.7.2 en 1.3WHW

³⁰ Volgens de *Gedragscode vreemde talen UvA* en volgens *Antwoorden op de schriftelijke vragen van het lid Van der Molen (CDA) van de Tweede Kamer der Staten-Generaal aan de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap inzake de verengelsing in het hoger onderwijs* (ingezonden d.d. 21 februari 2018) Ministerie van OCW, 14/03/2018, ref. 1330781.

³¹ Zie in noot 2 genoemde Antwoorden op de schriftelijke vragen [...]

³² Zie <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2018/10/12/nvao-gaat-vanaf-februari-taalkeuze-hoger-onderwijs-toetsen>

³³ Zie het Strategisch kader internationalisering <http://www.uva.nl/over-de-uva/uva-profiel/beleidsstukken/strategisch-kader-internationalisering/strategisch-kader-internationalisering.html>

³⁴ Zie Internationaliseringsagenda hoger onderwijs VSNU, 14 mei 2018 http://www.vsnu.nl/files/documenten/Domeinen/Internationaal/Internationaliseringsagenda%20Hoger%20Onderwijs_2018.pdf

Ons kenmerk
cor19/u032

voertaal	OR COR	Advies Instemming	Verandering van productieproces Taaleis; Regeling personeelsopleiding	art.25 lid 1 sub d WOR
	COR	Instemming	Taaleis; Regeling personeelsbeoordeling	art.27 lid 1 sub f WOR art.27 lid 1 sub g WOR

Tabel 1 Gepostuleerde medezeggenschapsrechten personeel inzake taalbeleid

Vastlegging en motivering van een andere onderwijstaal dan het Nederlands

De *Gedragcode vreemde talen UvA* (2000) stelt dat *Het gebruik van een vreemde taal in een opleiding wordt vastgelegd in de betreffende onderwijs- en examenregeling (OER) en dat Aan het gebruik van een vreemde taal in (delen van) de opleiding dienen primair onderwijskundige redenen ten grondslag te liggen.*

Uit onderzoek van de Onderwijsinspectie blijkt dat sommige instellingen in hun Gedragcode taalbeleid bepalen dat niet alleen de keuze van een vreemde taal als onderwijstaal maar ook de redenen daarvoor verantwoord moet worden in de OER.

Zowel de minister van OCW³⁵ als de VSNU³⁶ zijn van mening dat de medezeggenschap betrokken moet worden in de besluitvorming over de opleidingstaal. Beide verwijzen in dat verband naar de OER waarin informatie over de opleidingstaal wordt vastgelegd.

Om medezeggenschap op de keuze van onderwijstaal adequaat uit te oefenen, is essentieel om niet alleen de keuze van onderwijstaal, maar als die afwijkt van het Nederlands ook de motivering van de bestuurder daarvoor te kennen, want alleen dan kan de discussie over de onderwijstaal op argumenten worden gevoerd.

Met invoering van de Wet taal en toegankelijkheid verandert de toetsingsnorm voor keuze van een vreemde taal als onderwijstaal van ‘noodzaak’ naar ‘meerwaarde’ vergeleken met het Nederlands als onderwijstaal³⁷. *De taalkeuze moet ingegeven zijn vanuit de specifieke aard, de inrichting of de kwaliteit van het onderwijs. [...] Voor het ho wordt aangesloten bij de kwaliteiten die van een student aan het eind van zijn opleiding worden verwacht, zoals opgenomen in de onderwijs- en examenregeling (hierna: OER). De andere taal moet met het oog op het opdoen van die kwaliteiten, meerwaarde hebben ten opzichte van het voeren van de Nederlandse taal. [...] wordt voor zowel het mbo als het ho de verplichting in de wet opgenomen dat in de OER moet worden opgenomen in welke taal het onderwijs en de examens worden verzorgd.*

Onder de nieuwe wetgeving moet de keuze van een andere taal als onderwijstaal in de OER worden opgenomen en aangezien de vermeende meerwaarde daarvan boven het Nederlands verweven is met de eindkwalificaties waaraan de student moet voldoen ook in de OER staan, is het vanzelfsprekend om de motivering van anderstalig onderwijs op basis van de meerwaarde daarvan en opgehangen aan die eindkwalificaties, ook in de OER op te nemen.

Conclusie: de vermelding en motivering voor het Engels als onderwijstaal horen in de OER te staan, want de keuze van het Engels als onderwijstaal (in afwijking van het Nederlands) is opleidingsspecifiek, gemotiveerd in samenhang met de in de OER geëxpliciteerde eindkwalificaties en onderworpen aan het medezeggenschapsrecht.

³⁵ Minister van OCW (antwoord op schriftelijke vragen over de verengelsing in het HO, 14 maart 2018, referentie 1330781)

³⁶ Internationaliseringsagenda hoger onderwijs van de VH en VSNU (14 mei 2018), p.4 en p.22

³⁷ Memorie van toelichting op de wijzigingswet taal en toegankelijkheid (20-12-2018):

Ons kenmerk
cor19/u032

De medezeggenschapspraktijk inzake onderwijstaal

Uit verkenning van enkele OER-en (bachelor Psychologie, research master Psychology, bachelor Sociology, master Business Economics) blijkt dat het Engels als instructietaal op verschillende manieren voorkomt (voor de gehele opleiding, per cursus of per werkvorm) maar dat er geen motivering is opgenomen voor de keuze van het Engels als onderwijstaal. Voorts zijn er voor wat betreft de Engelse taalvaardigheid van studenten eisen in termen van testcores vermeld.

Hoewel de OR FMG in 2017 en 2018 niet heeft ingestemd met wijzigingen van enige OER en wel een kritisch advies over verengelsing van bacheloropleidingen heeft uitgebracht, zijn deze OER-en kennelijk geldend, inclusief de herziening van de onderwijstaal in de bachelors Psychologie en Sociologie.

De normen die gesteld worden aan het niveau van Engelse taalvaardigheid van docenten en studenten zijn niet eensluidend over universiteiten heen en niet altijd geëxpliciteerd³⁸. In VSNU-verband stellen de universiteiten dat zij van docenten vragen dat zij de taal waarin zij doceren op tenminste C1-niveau beheersen³⁹.

Tussen medezeggenschapsrecht en medezeggenschapspraktijk inzake verengelsing van opleidingen gaapt wel een kloof.

³⁸ Zie bijlage bij deze kamerbrief <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-31288-79.html> en zie de eis die TUDelft stelt waartegen verzet vanuit de medezeggenschap is gerezen

<https://www.delta.tudelft.nl/article/engelse-taaleis-docenten-mag-wat-lager-van-or>

³⁹ Zie verslag schriftelijk overleg tussen de vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en de minister van OCW n.a.v. Verkenning van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen *Nederlands-Engels in het hoger onderwijs* (Kamerstuk 31 288, nr. 594) en het VSNU factsheet taalbeleid universiteiten (2017) <https://www.vsnul.nl/files/documenten/Factsheets/Factsheet%20Taalbeleid.pdf>